

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протоколом засідання
Вченої ради історичного факультету
від 14.06.2023 р. № 9

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
з атестаційного екзамену за спеціальністю
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійна
програма «Міжнародні відносини» спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії**

**м. Київ
МДУ
2023 рік**

Програма підсумкової атестації для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини»

Розробники:

Грідіна І. М., професор кафедри політології та міжнародних відносин, д.і.н., професор;

Лисак В. Ф., професор кафедри політології та міжнародних відносин, д.і.н., професор;

Константинова Ю. В., доцент кафедри політології та міжнародних відносин, к.і.н., доцент.

Булик М. В., завідувач кафедри політології та міжнародних відносин, к.політ.н., доцент.

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри політології та міжнародних відносин, протокол від 13.06.2023 р. № 12.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма підсумкової атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини» розроблена відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» для другого (магістерського) рівня вищої освіти прийнятого 04.08.2020 р. та ОПП Міжнародні відносини, прийнятого в МДУ в 2021 р. Основна мета підсумкової атестації полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» вимогам Стандарту вищої освіти та освітньо-професійної програми.

Підсумкова атестація відбуватиметься у формі атестаційного іспиту за спеціальністю. На іспиті здобувач має продемонструвати вміння відстоювати знання з теорії та практики міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародної безпеки, міжнародної комунікації, регіоналістики й готовність реалізувати отримані знання і вміння у своїй майбутній професійній діяльності.

Атестаційний іспит за спеціальністю перевіряє сформовані наступні компетентності та результати навчання з окремих обов'язкових освітніх компонентів.

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК7. Здатність працювати в команді.
- ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

СК7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

Програмні результати навчання

РН1. Знати та розуміти природу джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини

РН3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.

РН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.

РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.

РН8. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами усно і письмово, з професійних і наукових питань.

РН9. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

РН10. Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.

РН11. Здійснювати професійний усний та письмовий переклад з/на іноземну мову, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої та світової політики.

РН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

РН13. Брати участь у професійних дискусіях у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.

РН14. Оцінювати результати власної роботи і відповідати за особистий професійний розвиток.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

Аналіз та прогнозування зовнішньої політики

1. Прогнозні методи, як інструмент наукових передбачень майбутніх процесів у міжнародних відносинах.
2. Експлікативні методи дослідження міжнародних процесів.
3. Ситуація як об'єкт зовнішньополітичного аналізу.
4. Сценарні методи політичного прогнозування.
5. Моделювання як метод наукового пізнання, особливості моделювання соціально-політичних процесів.
6. Інформаційне забезпечення політичного аналізу та прогнозування.
7. Причини та історія становлення політичного аналізу та прогнозування як науки.
8. Українська наука політичного аналізу та прогнозування.
9. Теоретичні основи аналізу зовнішньої політики сучасних держав.
10. Вплив дослідницьких наукових центрів на прийняття зовнішньополітичних рішень.

Методологія та організація наукових досліджень

1. Охарактеризувати принципи етики та академічної доброчесності в роботі над науковим дослідженням.
2. Визначити місце методів теоретичного рівня у науковому дослідженні.
3. Охарактеризувати емпіричні методи дослідження (на прикладі власної магістерської роботи).
4. Обґрунтувати необхідність апробації наукового дослідження. Наукова публікація: поняття, функція, основні види.
5. Визначити дослідницьке питання на прикладі власного магістерського дослідження. Охарактеризувати критерії постановки дослідницького питання.
6. На прикладі власної магістерської роботи обґрунтувати теоретико-методологічні (концептуальні) підходи дослідження.
7. Пояснити роль категоріально-понятійного апарату дослідження.
8. Охарактеризуйте методичні прийоми методів синтезу та аналізу.
9. На прикладі власного дослідження охарактеризуйте методи аналізу при роботі документами (джерелами).
10. Пояснити різницю в дослідницьких стратегіях: індуктивній та дедуктивній.

Міжнародна та регіональна безпека

1. Дайте визначення поняттям «жорсткої безпеки» і «м'якої безпеки».
2. «Гуманітарна інтервенція» у сучасній системі міжнародних відносин.
3. Розкрийте моделі міжнародної безпеки.
4. Охарактеризуйте концептуальні підходи до моделей міжнародної безпеки існуючих у сучасній теорії міжнародних відносин.
5. Розкрийте причини та етапи формування зовнішньої та оборонної політики ЄС.
6. Українська криза та її наслідки для європейської безпеки.
7. Розкрийте поняття «глобальної», «регіональної» та «національної» безпеки, їх взаємозв'язок та взаємодію.
8. НАТО як модель глобальної безпеки.
9. Охарактеризуйте сутність та проблеми енергетичної безпеки країн Європи на сучасному етапі.
10. Роль ОБСЄ у вирішенні проблем європейської безпеки.
11. Розкрийте роль Арктики у сучасній системі міжнародних відносин.
12. Основні актори та їх вплив на безпеку в Чорноморському регіоні.
13. Міграційна криза в Європі: основні загрози та перспективи вирішення.

14. Концепція регіональної безпеки за Б. Бузаном та О. Уівером.
15. Проблема регіональної безпеки Близького Сходу після «Арабської весни».
16. Проблеми системи регіональної безпеки на пострадянському просторі.
17. Розкрийте сутність понять «міжнародний регіон», «світовий порядок», «регіональний порядок».
18. Основні проблеми в Азійському регіоні: створення організації АУКУС в контексті тайванської проблеми.
19. Основні загрози в Центральноазійському регіоні та шляхи їх вирішення.
20. Зростання впливу Туреччини як регіонального лідера: позитивні та негативні наслідки для регіонального порядку.

Актуальні проблеми зовнішньої політики України і міжнародних відносин

1. Актуальні напрямки зовнішньополітичної діяльності України.
2. Охарактеризуйте діяльність України в ООН.
3. Відносини України з Європейським Союзом.
4. Особливості взаємодії України з НАТО на сучасному етапі.
5. Дайте характеристику сучасного характеру українсько-американських відносин.
6. Особливості відносин України з Францією.
7. Українсько-канадські відносини.
8. Особливості співпраці України з державами Балтії.
9. Українсько-британські відносини на сучасному етапі.
10. Особливості українсько-турецьких відносин на сучасному етапі.

Націоналізм: ідеологія та політична практика

1. Націоналізм: варіативність інтерпретації. Типи націоналізму.
2. Теорії походження нації (примордіалізм, інструменталізм, конструктивізм).
3. «Правий поворот» як тренд сучасного світу.
4. Мультикультуралізм: ідея і політика. Сучасні виклики.
5. Популізм: стратегія політичної боротьби.
6. Взаємозв'язок націоналізму та правого популізму.
7. Націоналістичні і право популістські партії і рухи в Європі.
8. Міжнародно-правовий захист національних меншин.
9. Мовна політика в Україні.
10. Націоналізм і євроскептицизм.

Історія науки «Міжнародні відносини»

1. Сутність політичного реалізму у вивченні проблем міжнародних відносин.
2. Сутність неореалізму та основні представники даної концепції міжнародних відносин.
3. Сутність ліберального підходу у вивченні проблем міжнародних відносин.
4. Сутність неоліберальної концепції міжнародних відносин.
5. Сутність модерністського підходу у вивченні проблем міжнародних відносин.
6. Сутність постреалізму як концепції міжнародних відносин.
7. Основні представники неомарксизму та сутність їх концепції.
8. Становлення української школи міжнародників.
9. Сучасна геополітична думка.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальні положення.

Ці критерії включають основні вимоги до оцінки компонентів знань бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» під час складання підсумкової атестації, що дозволяє робити висновок про якість підготовки студентів-міжнародників.

Оцінку рівня підготовки студентів пропонується робити за середнім балом, виведеним на основі оцінювання завдань.

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
82-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
74-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
64-73	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
60-63	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу

1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів
------	---	--	---

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/49231/1/Metodolohiia_orhanizatsiia_naukovykh_dosli_dzhen_2022.pdf (Дата звернення: 11.09.2023 р.).
2. Бобров Є.А. Енергетична безпека держави: Монографія. К. : Університет економіки та права «КРОК», 2013. 308 с.
3. Варенко В. Основи аналітики: навч. посіб. К. : Ліра-К, 2022. 248 с.
4. Вовк Р. Моделювання міжнародних відносин : навч. посіб. К. : Знання, 2012. 246 с.
5. Глобальна та національна безпека підручник /за заг. ред. Г. Ситника, Ю. Ковбасюка. К. : НАДУ, 2016. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf>
6. Грідіна І. Методичний посібник з написання письмових робіт для студентів спеціальності «Міжнародні відносини». Донецьк : Донецький національний університет, 2013. 112 с.
7. Дорош Л. Здоровега М., Івасечко О., Ільницька У., Кукарцев О., Лемко Ю., Тишкун Ю., Турчин Я. Основи теорії міжнародних відносин: навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.
8. Європейська та євроатлантична інтеграція: навчальний посібник / За заг. ред. О. Лютак. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 376 с.
9. Зажигаєв Б. Аналіз і прогнозування зовнішньої політики : навч. посіб. для студ. магістратури спец. «Міжнародні відносини», «Зовнішня політика» та «Політологія» вищ. навч. закл. К. : КиМУ, 2010. 378 с.
10. Іванець Т. Соціологія міжнародних відносин : навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2021. 238 с.
11. Картунов О. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму : навчальний посібник. К. : Університет економіки та права «Крок», 2007.
12. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія. К. : Либідь, 1999. URL: <http://litopys.org.ua/kasian/kas.htm> (Дата звернення: 31.10.2022 р.).
13. Коломієць О.В. Концепт міжнародної безпеки в контексті глобалізації: монографія. К. : Вид-во КиМУ, 2013. 427 с.
14. Корягін М. Основи наукових досліджень : навч. посібник. К. : Алерта, 2014. 622 с. URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/55559/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%97%20%D0%B7%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C.pdf (Дата звернення: 31.10.2022 р.).
15. Мальський М., Мацяк М. Теорія міжнародних відносин: підручник. К. : Знання, 2007. 461 с.
16. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. Добронравова, О. Руденко, Л. Сидоренко та ін. К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf> (Дата звернення: 11.09.2023 р.).
17. Міжнародна інформаційна безпека: теорія і практика. Підручник. К. : Центр вільної преси, 2016. – 418 с.
18. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 365 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/publish/np2d5.pdf> (Дата звернення: 31.10.2022 р.).
19. Міжнародні відносини та світова політика: підручник / В. Манжола, В. Крушинський,

- С. Галака та ін.; за ред. В. Манжолі. К. : Знання, 2014. 662 с.
20. Націоналізм: Антологія / упор. О.Проценко, В. Лісовий. – К.: Смолоскип, 2000.
  21. Націоналізм: Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера: антологія / Наукове товариство ім. Вячеслава Липинського ; пер. Ю. Бадзьо [та ін.] ; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. - 2.вид., перероб. і доп. – К. :Смолоскип, 2006.
  22. Основи теорії міжнародних відносин: навч. посіб. / Л. Дорош, М. Здоровега, О. Івасечко, У. Ільницька, О. Кукарцев, Ю. Лемко, Ю. Тишкун, Я. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.
  23. Партико З. В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації Запоріжжя: КПУ, 2015. 235 с.
  24. Пахоменко С. Партія «Справжні фіни» (Perussuomalaiset): в тренді північноєвропейського популізму // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія, 2014. Вип. 11. С. 177—185.
  25. Пахоменко С. Трансформації болгарського націоналізму у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. // Матеріали ІV Міжнародного науково- методичного семінару з болгарської мови, літератури ,культури та історії: [збірник тез] / (ред. Колінько О.П. , Корнієнко С. І., Сенічева О. А., Цанов С. М., Червенко О. Б.). Бердянськ: БДПУ, 2015. С. 142—148.
  26. Пахоменко С. Фактор ідентичності в українській кризі: приклад Донбасу // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія, 2015. Вип. 12. С. 246—253.
  27. Регіональні стратегії США і Європи: зовнішньополітичний і безпековий вимір. Монографія. – К.: Центр вільної преси, 2016. – 528 с.
  28. Седляр Ю. Аналіз та прогнозування зовнішньої політики: навч. посіб. для здобувачів ВНЗ. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 270 с.
  29. Степико М. Українська ідентичність: феномен і засади формування. К. : НІСД, 2011. 336 с.
  30. Сукач М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Леся, 2014. 211 с.
  31. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. Требін, Л. Герасіна, В. Погрібна та ін. ; за ред. М. Требіна. Х. : Право, 2016. 540 с.
  32. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. Требін, Л. Герасіна, В. Погрібна та ін.; за ред. М. Требіна. Х. : Право, 2016. 540 с.
  33. Український націоналізм : антологія. – К. : Українська вид. спілка ім. Ю.Липи, 2009. – Т. 1. 7.
  34. Харабан І. Система європейської безпеки і напрямки воєнно-політичної інтеграції України до її структур: Монографія. К.: Варта, 2005. 544 с.
  35. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. К. : Знання-Прес, 2002. 295 с.